

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvaški na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 20.

V Trstu, dne 16. oktobra 1921.

Leto II.

Učiteljstvo in upravne volitve

Razburljiv naslov na tem mestu, kaj ne! Vse izgleda, kakor bi hotel vdreti »U. L.« naravnost v sredo političnega močvirja, še predno so se vsi drugi zagnali vanj! O upravnih volitvah še že dolgo govori, vendar je ostalo doslej le pri besedah. To se pravi, osrednji urad za naše kraje dela tehnične priprave in v nekem trenutku, ugodnemu vladi, bomo stali kar čez noč v volilnem mezežu. Ali more izpregovoriti naše glasilo kot glasilo stanovske organizacije, ki združuje učiteljstvo vseh struj v deželi, ali more in sme izpregovoriti o stvari? Mislimo, da sme. Toda pod pogojem, da govori mirno in brez strankarske strasti, z nekega višjega vidika, potrebnega učitelju že zaradi njegovega poklica.

S tem, da govorimo o stvari, pa še ni rečeno, da mora biti učitelj brezpogojni dnevni politik. Ne. Pribijamo tu in bomo vedno ponavljali, da bodi učitelj najprej in predvsem v šoli na svojem mestu. Šola je težišče, je žarišče njegovega dela in kdor tega dejansko ne priznava, je slab učitelj; slab, ker zene marja nalogo ljudskega naobraževanja, važno že samoposebi, slab, ker se ne zaveda svoje dolžnosti, ker zameta elementarno resnico, da mora vsako delo temeljiti najprej v vesti. Četudi je naš kruh tenko rezan in grenak, vendar greši, kdor brez skrajne sile, brez najtršega pritiska borbe za obstanek opravlja manjvredna dela v škodo lastnega poklica.

Toda učitelj je tudi džavljan, ni le mehanski vzvod, mrtev delček v umetnem sestavu družbenega stroja. Je bitje s krvjo in njegovo dejanje in nehanje, gnano od sile moralnih nagibov, sega vedno preko mej njegovega poklicnega delokroga. Kakor vsem višjim poklicem, torej takim poklicem, ki imajo socialno važnost v tem, da dvigajo in plemenitijo ves narod, je tudi učitelju usojeno, da varuje svoje pravice kot človek in se bori za dvig ljudstva, skratka, da ne živi kot blešča rastlina brez zraka in svetlobe, temveč polnokrvno življenje z njegovimi višinami in nižinami.

Da učiteljstvu ni mogoče zapreti poti v javnost, smo videli ob času državnozbornih volitev. Odkrito ali pod površjem je delalo za razne stranke. Nastopalo je na shodih in v volilnih odborih, ki so vršili podrobno delo. Ponekod se je eksponiralo in si naprtilo celo disciplinarna preganjanja na ramena, drugod je snovalo tajno, da javnost niti zapazila ni. Če je kdo delal za ideje, je delalo učiteljstvo; sebe ni iskalo, tega mu ne more nihče očitati. Ali ni vse to dovolj razloga, da govorimo o pojavu, ki je tu in ki bo zopet na površju, kakor hitro dozori politične razmere v politični akt? O pojavu, ki potegne v svoje območje velik del stanu ne kot učitelje, temveč kot polnopravne državljane?

Ni samo upravičeno, da govorimo, temveč celo potrebno. Radi tega potrebno, ker ni vseeno za stan in za organizacijo, kako nastopa učiteljstvo v neizogibnih trenutkih. Ni vseeno, ali planemo v blatno politično močvirje, ne meneč se za to, da se omadežujemo v strasteh in v sebičnih interesih, in vseeno, če se oglašamo boreč se za poštenje našega javnega življenja tudi v razburkanih dneh in ni vseeno, če je posezanje učiteljstva v javnost smotreno in uravnano, ali brezciljno in razcrano. Ni vseeno, ker vpliva na usodo stanu

in na razmere našega ljudstva, na njegovo javno vzgojo in na njegove koristi.

Upravne volitve dobe namreč v naši zemlji in v naših odnošajih po novem volilnem zakonu vse večji pomen nego so ga imele pod padlim režimom. Zajedo se občutno v naše življenje, ker je občina prva samoupravna celica v političnem organizmu in ker je popolnoma v rokah ljudstva. Res je, zakon dovolj vtesnjuje upravo občine, posebno njeno finančno silo, ker so naše občine večinoma male, iz vasi sestojede, vendar so občinski zastopi neposredni izraz ljudske volje in imajo kontinuitetni vpliv na višje upravne tvorbe, bodisi na okrajne šolske svete, ki so načeloma priznani in zagotovljeni, bodisi na administracijo vse pokrajine. Sicer še ne poznamo novega volilnega zakona, a to je gotovo, da bodo volitve izgubile po njem svoj patriarhalni značaj, svojo krajevno malopomembnost in postale zadeva obstoječih političnih strank, ki jih imamo pravzaprav tri, liberalno, krščansko-socialno in komunistično. Prvi dve sta sicer formalno združeni, vendar sta dejansko precej izrazito diferencirani, kar se bo pokazalo povsod, kjer je v občinah ena ali druga v absolutni premoči. Videli ju bomo tu in tam v borbi drugo proti drugi, drugod zopet kompromisno strnjeni proti komunistični »nevarnosti«. Boj bo vsekakor zanimiv, ker bo morda sodba za vse javne grehe, za vse krivice nad ljudstvom v vojni in povojni dobi. Vendar ni to izčiščenje gotovo, dasi bi bilo nujno potrebno, ker ga bodo ovirale... taktične potrebe. Bati se je, da se bo marsikatero zlo dejanje skušalo zagniti s plaščem zavestne pozabljenosti, zato pa se bodo toliko bolj poudarjale narodne krivice.

Učiteljstvo bo delalo — kakor vedno — za vse stranke. Pozabiti ne sme pri tem, da bo od upravnih volitev zelo odvisna sestava okrajnih šolskih svetov, ki imajo v šolstvu važno besedo. Prej ali slej se morajo namreč dosedanja udje o. š. sv. umakniti, zakaj njih ponovna izvolitev — če je sploh veljavna — postane nevzdržljiva, kakor hitro je upeljan nov zakon za upravne volitve. S padlim volilnim redom padejo tudi pravice onih, ki so bili izvoljeni na podlagi takega volilnega reda in ni brez pomena za učiteljstvo in za šolo, kdo bo prišel na njih mesta. Ni sicer vedno sovražnik šole, kdor je sovražnik učitelja; to da kdor je pokazal, da se ne plaši delati učiteljstvu krivic, kdor je hodil skrite poti v našo škodo, kdor je podpiral kakorkoli — javno ali zavratno — preganjanja naših tovarišev, kdor je pomagal teptati zakon proti nam, karkoli, tak človek ne sme v okrajni šolski svet in naloga učiteljstva je, da stori vse, kar je v njegovi moči, da porabi vsa poštena sredstva, kar jih ima, proti takim sovražnikom. Če že ne more preprečiti, da stopijo na javna mesta, pa naj jim pokaže vsaj svojo voljo in svoj odpor, da ne bodo brezskrbno hodili po nas, objestno ponavljaje refrem o hlapcih....

A tudi če bi ne bila sestava okrajnih šolskih svetov tako zelo odvisna od izida upravnih volitev, vendar mora poseči učiteljstvo v njih potek. Vedno kličemo, da je naše delo delo za blaginjo ljudstva. Če morda tudi ni vselej, pa vsaj nagibi, ki nas vodijo, niso slabi. Naj bo naš politični credo kakoršenkoli, v enem smo lahko edini. V tem, da pridejo na krmilo naših samoupravnih občin pošteni ljudje čistih rok in čistih značajev. Taki ljudje, ki znajo delati nesebično in ki gredo vedno ravne poti, ki ne prodajajo nikogar! Takih ljudi ne bo preveč v deželi, ker nimamo časov, ki bi jih mogli roditi. Tudi strasti ni mogoče povsem zadušiti, ljudje smo samo, vendar glej-

mo, da pridejo v ospredje oni, ki so boljši. Ni glavno znanje in sposobnost, prvo je značaj, je poštenje! Le če bodo stali sredi naših občin neoporečni ljudje, nepristopni korupciji, bo naše življenje zdravo, bo naš razvoj čvrst in brez strupa demoralizacije! Naj pride potem karkoli, zaradi prihodnosti bomo brez skrbi!

Dolžnost poštenega učiteljstva je, da čuva nad našim zdravjem!

Podrobno poročilo o Zvezinem delegacijskem zborovanju.

(Nadaljevanje.)

Da mi ne bo spet prišel kdo z očitanjem, da samo kritiziram, ne da bi iskal tudi vzroke temu stanju, preiti hočem takoj — seveda s svojega vidnega kota — na vzroke. Če imajo delegatje dobro voljo, in če so prišli pripravljani na zborovanje, bodo pridodali tem vzrokom še morebitne svoje. Na ta način edino si obetam vspeha od današnjega dela; iščimo skupno bolezen, ki hromi naše ude, in če jo najdemo, ozdravimo jo makar z odločno operacijo.

Razume se samo ob sebi, da ne mislim, da je vsak izmed posameznih vzrokov, ki jih mislim naštetih kriv celotni boleznini naše organizacije. Ena pomanjkljivost je vzrok desorganiziranosti, druga naši brezsmotrnosti, i. t. d., vse skupaj so nam v solidarnem (hvala Bogu: vsaj tukaj nekoliko solidarnosti) vplivanju ustvarile sedanje razmere, ki nam bodo organizacijo uničile, ako ne poskrbimo čimprej za remediuro.

Prihajam torej k vzrokom. Enega — in takoj pridodam: ne največjega — vidim v nepravilnem urejevanju našega stanovskega glasila. Uč. List je urejevan preveč — prosim ne vzemite izraza preveč natančno — znanstveno-literarno, preveč revijalno, če hočete. Pozna se mu takoj, da mu je urednik preveč literat in premalo organizatoričen bojevnik. Naš list mora biti predvsem naše bojno glasilo.

Zasledovati mora s paznim ocesom vse važne, pa tudi če še tako skrite utripe organizacije, pograbititi jih impulzivno ter jih uporabiti kot vzmeti da sinejo in vzdržujejo organizacijo v bojnem razpoloženju. Uiti mu ne sme noben znak letargije in gnilobe, da bi ne reagiral z vso odločnostjo proti njemu. Glavna vzgoja discipline in neodjenljive načelnosti mora izhajati ravno iz njegovih rubrik. Če že urednik in vodstvo ne dajeta organizaciji iniciativ, ne sme pa vsaj mimo pobud, ki jih posamezniki zamislijo pri društvenih zborovanjih, z zavezanimi očmi. Take pobude mora naše glasilo pograbititi ter neutrudljivo delati na to, da se realizirajo.

Drugi vzrok sedajnemu stanu Zveze vidim v naši izolaciji. Ločim pa dvoje vrst izolacij — osamljeni smo napram drugim učiteljskim organizacijam v deželi, osamljeni smo pa tudi napram našemu ljudstvu samemu, v katerem in za katero delujemo. Priporočati bi bilo, da vstopimo po možnosti in kot enakovredni v čim ožji stik z organizacijami naših italijanskih kolegov, kajti njihov boj je mnogokrat tudi naš boj in njihovi interesi so tudi naši interesi.

Kar se pa tiče izolacije napram našemu ljudstvu, smartram ta vzrok za enega najtežjih; zato se hočem k njemu še posebej povrtniti, sedaj pa naj se dotaknemo takoj četrtega in menda nič manj važnega. Ta bi bil naša brezprogramnost. Naša strokovna organizacija ne potrebuje samo pravil in

solidarnosti, ampak tudi programa, ideje. Mi smo stan učiteljev in kot učitelji moramo nositi kulturo med ljudstvo. Naša organizacija se ne more omejiti le na boje za regulacijo plač in za urnike. Naša misija je višja, biti moramo vzgojevalci, ne samo šolske mladine, ampak tudi staršev. Tudi za svoje šolsko delo, za reformo našega šolstva rabimo neobhodno ideje-vodnice. Kakor nekulturno delo med ljudstvom, tako tudi šolsko naše delo ne sme viseti v zraku, popolnoma ločeno od resničnih razmer, od časovnih pogojev ljudstva, med katerim živimo. Vsaka družba zahteva svojo posebno vzgojo, svoje posebno šolstvo, posebno kulturo. Ideje si sledi; vsaka vladajoča ideja ima v svoji službi vse človeške institucije. Dominira pa toliko časa, dokler sama sebe ne požene v absurdnost. Svetloba nastopajoče ideje postane senca odstopajoče. Krščanska solidarnost, obrtno cehostvo z omejeno osebno svobodo, je postalo koncem srednjega in začetkom novega veka preozko, zato je podleglo naskakujočemu liberalizmu in individualizmu, ki sta pomenila v svojem času napredek. Tisti napredek je danes tiran človeštva, nekdanja luč današnja tema. Liberalizem v teoretični in praktični filozofiji ter individualizem v gospodarstvu sta izobličila vse gospodarske, politične in kulturne institucije po svojih načelih. Tudi šola, in ta predvsem, tovariši, je morala v njihovo službo, v službo nastopajoče luči. Zato služi danes, v kolikor je zgrajena po njihovih načelih, reakciji, škodljivemu sistemu, odstopajoči senci. Vse naše delo mora biti tedaj posvečeno ljudski blaginji; to je pa le mogoče, če se postavimo v službo nove, času odgovarjajoče ideje, ki pomenja luč, napredek in blaginjo. Spoznati novo idejo v njenem bistvu je v takih prehodnih dobah eksperimentov in demagoštva zelo težko. Učitelji potrebujemo socialnega vpogleda v strukturo družbe, potrebujemo filozofskega spoznanja vzmeti, ki gonijo človeštvo, da se postavimo na pravo stran, na stran luči. Iz tega študija in spoznanja bomo zgradili program, ki nam bo dal smernice za vse naše šolsko in izvenšolsko delo. In tedaj bomo lahko ločili bistveno od nebistvenega, nujnejše od manj nujnega. V tem izpoznanju bistvenega in nujnega bo zavelo skozi naša društva in po njih v Zvezo, novo prerajeno življenje. Takrat bo šele mogoče delo po načrtu, takrat bomo šele zamogli delo deliti in postaviti vsakega svojega člana na tisto mesto, kamor spada. Odrpale se nam bodo oči, in spoznali bomo nalogo, ki jo mora sedanja šola izvršiti v sedanjem času. Iz tega spoznanja bodo izpadli šolsko-reformni predlogi drugače, kot so izpadli v letošnjem letu, ko smo predlagali na stari šolski zgradbi kvečjemu kako prebarvanje, mogoče kako večje okno ali boljše ključavnico, princip porazdelitve prostorov in njihovih svrh je pa ostal isti.

Ta naša brezidejnost je tudi v prvi vrsti kriva, da stojimo (sicer sredi ljudstva) osamljeni napram našemu ljudstvu. Za nami ni organizirane mase, ki bi dala lahko povdarek našim sklepom; zato nimamo zaslombe v ljudstvu tudi v zgolj strokovnih svojih težnjah. Ta osamljenost jemlje pogum marsikom, ki bi drugače opravljal naloženo mu delo v organizaciji vestno in vstrajno. Tu vidim prvi vzrok naši razrahljani disciplini. Toda, me boste vprašali, ali je sploh mogoč izhod iz te reve? O da, da! Mogoč je prav lahko, toda pod enim in samo enim pogojem. Ta pogoj je: socialno spoznanje ali uvidevnost. Izpoznanje moramo socialen položaj velikanske, 95%ne, večine našega ljudstva in izpoznanje bomo svojo nalogo. In da to spoznanje s par besedami anticipiram: človeštvo ječi v vaši prehodni dobi pod razvalinami kapitalistične gospodarske anarhije, zato riže in teži iz groznega položaja. Ker pa kapitalizem ni le gospodarsko zaslužnil človeštva, ampak so se njegovi nauki vtisnili v mentaliteto sedanjega rodu kot edini možen gospodarski in kulturni princip, zato je boj vseh izkoriščanih in po luči hrepenečih tako težek. Tu velja, tovariši, da priskočimo našemu proletarskemu ljudstvu na pomoč. Mi učitelji pač nimamo povoda, da bi stali v službi kapitalistov, kajti mi sami spadamo v proletarske vrste. V boju

proti gospodarskemu in kulturnemu individualizmu bomo šli med narod ter ga organizirali. In zopet se nam bo odprl pred očmi nov svet gospodarskih in kulturnih možnosti, in novo življenje bo zaplulo preko dosedaj frhle zgradbe našega izvenšolskega dela. Ljudstvo bo pa izpoznanlo, da so njegovi učitelji res njegovi in krepko organizirano bo zlo na njihovo borbo kot na svojo borbo.

Tedaj bo šele začela za naše ljudstvo in učiteljstvo nova, lepša doba. Od tega časa dalje bo datiralo resnično naše apostolsko poslanstvo. Naslonjeni pa na razne klike in posamezne izkoriščevalce pomenjamo prej prokletstvo nego blagoslov naše dežele. Dokler z dejanji ne pokažemo, da nam je dobrobit ljudstva res najvišje načelo, toliko časa so vse naše besede o kulturni misiji slov. učiteljstva le puhle fraze.

(Veliki svoj govor, ki je dosegel višek v mislih o kapitalizmu in socializmu, je razvil tov. Hreščak prosto in le s pomočjo kratke dispozicije. Vsi, ki so ploskali, niso mislili na to, da bi mu mogel v kratkem spet škodovati, dasi ga je govoril le pod ukazom svoje odkrite, poštene duše!)

Tov. Aničić se pridružuje izvajanju Hreščaka, da se oskrbi mladim učiteljem prilika za nadaljno naobrazbo, ker jim je vojni in povojni čas povzročil vrzeli.

Tov. Bollè prosi pojasnila, kdo je pooblastil tov. Kl. za izjavo in vpraša ali jo delegacija odobrava v taki obliki.

Predsednik Germek*): Ko se je vršila dež. učit. konferenca, je bila železničarska stavka, tako da se niso mogli udeležiti konference vsi delegati. Pred konferenco se je vršil sestanek šestih delegatov (menda ravno polovica vseh slovanskih delegatov? — Op. uredn.) z Zvezinim vodstvom. Do izjave je prišlo po iniciativi dež. nadzornika, tov. Kl. jo je nekoliko okrajšal. Hrvatski tovariši iz Istre niso bili za izjavo v pripravljeni obliki, temveč so zahtevali, da se omenijo nasilstva nad učitelji. S tem bi pa bili izročeni šikanam. Vodstvo Zveze torej ni moglo ničesar spreminjati in ko se je o izjavi glasovalo, je bil le en glas proti; istrski delegati so glasovali zanjo, ker se jim je obljubilo, da se bo protestiralo proti nasilstvom v privatni avdijenci. Delegata sezanskega učiteljstva ni bilo pri onem posvetu. Zakaj ga tedaj ne kličete na odgovor? Sicer pa je tudi tov. Pahor podal neko izjavo, kakor se je čitalo v »Piccolu«.

Podpreds. Križman: Goriški delegatje tudi niso prišli. In ko bi prišli, ne bi se nič spreminilo na stvari. Zato pa se je dovolilo delegatom, da so pri dež. konferenci smeli govoriti slovansko.

Tov. Pahor pojasnuje podrobno svojo zadevo. Ni ničesar izjavljal, ampak govoril šolski mladini o zgodovini ustave, kakor se mu je predložilo, na notranji, uradni proslavi ustavnega akta. V govoru ni bilo ničesar, kar bi nasprotovalo njegovemu prepričanju, ki ga ne skriva. Tu je drugačen slučaj, ki naj ga delegacija odobri, če je dober ali zavrže, če je slab.

Tov. Mermolja: Pojasnuje zadevo z istrskimi delegati radi njih protesta, proti kateremu je bil tov. Kleinmayr. Meni pa, da bi izjavo odobrili v podani obliki. Če se borimo s poštenjaki, uporabljajmo poštena sredstva, imamo z nepoštenimi, nastopajmo nepošteno! (Medklici začudenja in živahni ugovori.*)

Tov. Možina: Izjava je čin uljudnosti, torej nič tako hudega. Z diplomatskega stališča bi se mogla zagovarjati, ker se drugič lahko radikalneje nastopi.

Tov. Šepić: Izjava se je podala iz oportunističnosti, ker bi sicer ne bili morda varni in iz uljudnosti, ker smo morali biti v onih razburkanih dneh previdni.

Tov. Pahor: Čujemo oni jezuitski rek, da namen posvečuje sredstvo. Ni res! Če ni bilo mogoče javno povedati krivic, ki so se godile

*) Tov. Kleinmayr, ki pri Zvezinem zborovanju ni mogel govoriti radi hripavosti, je poslal uredništvu opis geneze izjave, ki se ne sklada povsem z Germekovimi pojasnili v Vipavi. Če bo treba, se priobči — za to številko prepozno!

*) Ni nam umljivo, kako je mogel tak poštenjak, kakor je tov. Mermolja, izreči tako sentenco! Ali je vzdržljiva? — Ur.

učiteljstvu, bi pa ne šli h konferenci! Ko je napravilo postojnsko društvo svoj Judežev korak, smo na podoben način branili tov. Hreščaka. Če se pa isterski tovariši, posebno Šepić sam, velikodušno udajo krščanski resignaciji, potem je najbolje, da se prvotni predlog umakne.

Tov. Hreščak: Naj se glasuje, ali odobrava učiteljstvo izjavo v taki obliki, kakor se je podala, to je: brez omembe o preganjanjih! Morda pa je kdo rabil izjavo zato, da ne pride glas o nasilstvih nad učiteljstvom v javnost? Potem so šli seveda delegati na limanice!

Tov. Kosmina: Potrebno je, da smo o vsem na jasnem, zato naj se govori! Delegati imajo pravico vedeti vse, kar zadeva učiteljstvo. (Navaja še drugi slučaj nasilstva.) Potem glasujmo!

Tov. Urbančić: Naj je izjava taka ali taka, zdaj je dovršen čin. Predlagam, da gremo preko tega k dnevnemu redu! (Viharni ugovori od raznih strani.)

Tov. Lampret zagovarja Učit. društvo za postojnski okraj z ozirom na Hreščakovo zadevo, ko se je mislilo v Zvezi na stavko.

Predsednik: Dam predlog tov. Urbančića na glasovanje! (Zopet ugovori, medklici: Kaj pa prejšnji predlog?)

Predsednik: Ta je širji! (Polagoma napravi nekoliko miru.) Kdor je zanj, dvigni roko!

Nekateri jo dvignejo.

Predsednik: Bomo šteli. (Šteje, a se vidi, da bo predlog propadel.)

Medklici: Naj se glasuje poimensko!

Predsednik: Kdor odobrava izjavo v podani obliki, naj dvigne roko!

»Jaz!« se nekdo oglasi in dvigne roko sam samcat. Tišina: nihče drugi ni izjave odobril. Polagoma se napetost poleže, debata preide na drugi predmet.

(Dalje prih.)

Bič krivice

pada po naših hrbitih. Za Istro je prišel na vrsto Trst. Zanjka vržena nam krog vrata se oža in oža. Ni treba krvi naših besed, da jasno označijo pogubo v katero nas pehajo; mrzla kronika nam za to zadostuje.

Začeli so s premeščanjem. Nevarno je, da je učitelj dve leti na istem mestu, torej proč! — Odstavili so 12 mladih učiteljev z motivacijo, da jih več ne potrebujejo. Vsem tem pa niso izkazali milosti, da bi jim povedali to vsaj en dan pred začetkom šole, da bi si preskrbeli drugo mesto. Tako so nekateri na cesti, gladni in obupani.

Vmešali so se tudi na privatno šolo in so odstranili 2 učiteljski moči, brez preiskave, sam Bog vedi zakaj.

Kdor ni stalno nameščen, tega odpustijo kadar hočejo in brez vzroka.

Zato pa ni imenovanj. Dvanajst let so nastavljeni nekateri in prosijo leto za letom za imenovanje. Zaman. Trinajsto leto požirajo nekateri šol. prah, trinajsto leto prodajajo poceni svoja pljuča, a vsakčas lahko pridejo in jim porečejo: — Ne potrebujemo vas, — pojdite! —

Italijanski tovariši so bili deležni med tem časom dveh ali celo treh imenovanj.

Dalje ne priznavajo več naših izpitov iz italijanščine. Zato so nastavili na slovenske šole Italijane, ki bodo poučevali italijanščino. Tiste ure pa, ki jih tako prevzamejo ti italijanski učitelji, bodo morali nadomestiti slovenski na skrupanih paralelakah, ki bodo brez svojega posebnega učitelja.

Zraven vsega tega so znatno skrčili razrede, dasi število otrok ni padlo; posledica tega so razredi s 70—80 otroci. — In ti številni razredi bodo brez knjig, saj nam oblasti niso potrdile niti nedolžne računice. — Kam gremo, kam gremo?! —

Listnica uredništva.

Tov. Šepić, že mesec dni nisem prejel od Tebe nikakega rokopisa! Mislim si, kaj to pomeni? Ali naj bo list brez hrvatskih člankov? Ne vem, če bodo vsi tovariši v Istri takega naziranja!

F. S.

O ljudskih predavanjih*)

Vsak kulturni narod stremi po napredku, izobrazbi in blagostanju, želeč si boljše bodočnosti. Činitelji, od katerih je odvisna narodova sreča, so zelo raznovrstni. Brez dvoma je splošna narodova izobrazba v tem oziru ena najvažnejših faktorjev. Splošno izobraženi narodi si znajo pomagati tudi v času najhujše nesreče. Z mirnim prevdarkom in odločnim dejanjem premagujejo tudi najtežje preizkušnje.

Da pa je narod kos vsem nalogom, ki ga čakajo, mora biti zdrav, močan, preudaren, izobražen in tudi duševno zmožen si priskrbeti vseh življenjskih potreb. On mora biti na znotraj gospodarsko, politično, socialno in naobrazbeno uravnan, da se kot narod dostojno reprezentira, da je sposoben za konkurenco, za borbo in obrambo svoje individualnosti, svojih zahtev in pravic sredi drugih narodov.

Našemu narodu primanjkuje v tem oziru še mnogo. Zato ga je treba dvigniti, da se duševno in telesno približa onim zahtevam, ki se stavijo vanj.

Zato bo treba vzgajati ves narod vselej in povsod. Vsi moramo vzgajati, učitelji in drugi inteligenti. Izobrazba ni namenjena v to, da bi se okoristilo ž njo samo nekoliko ljudi, ki bi potem mislili za druge in jih vedno vodili in čuvali in navajali tudi v malenkostih, kako ravnati. Tudi vsak — i najposlednji posejalec mora biti zmožen misliti sam, sam se odločevati, sam si svetovati in si iskati pripomočkov in sredstev za življenje. Vsak si ima z lastno duševno silo prisvajati določeno znanje in prepričanje in tako postati doleten, samostalen in aktiven. Izobrazba tudi ni v to, da bi služila samo za okras naroda pred drugimi narodi. Izobrazba, ki je nakopičena v ljudeh, vedi, literaturi in kulturi sploh, se mora razširiti s pomočjo sredstev, ki jih ponujata veda in tehniška kultura, na vse sinove naroda, da morejo težiti iz nje v vseh svojih odnošajih; potem šele postane izobrazba moč, po kateri postane narod močan, vpliven, samostalen, uvaževan in koristen za svetovno kulturo.

Sredstva narodne vzgoje niso neznana, in vendar ni mogoče reči, da je znatno opaziti njih učinke. Kamorkoli se obrnemo, povsod zagledamo široke vrzeli in nedostatke v vzgojnem delu.

Še vedno se nahajamo v stadiju nepopolne zavednosti o potrebi in pomenu narodne samovzgoje. Naša vzgojna sredstva so še vedno razmetana, neenakomerno razširjena, ne vodi jih enotna vzgojna tendenca. V tem tiči najvažnejši vzrok nedostatkov, ki se javljajo v vzgoji naroda.

Treba je torej organizacije vseh vzgojnih sredstev, oziroma organizacije vseh činiteljev, katerim so takšna sredstva na razpolago, ali ki si jih morejo pridobiti. To je tako umevna stvar, da je ni treba še posebe dokazovati.

Ta organizacija se mora vršiti z zavedno tendenco, pravilno in sistematično in splošno, da bi bilo spoznati, da se deluje za poboljšanje narodne rase v smislu njenega telesnega zdravja in izobrazbe v specifično narodnem duhu v narodne programne namene. Treba je torej, z organizacijo zbrati vse, kar služi narodni vzgoji, vse to uvesti v sestav, pregled in funkcionalno gibljivost, in skrbeti za to, da bi se za razdelitev dela in za nadzorstvo določila posvetovalna središča za iniciativo, kontrolo in evidenco. Kot najvišja korporacija mora stati pod njimi osrednji narodni vzgojni svet, pametno in nepristransko sestavljen iz ljudi, ki so dobro shvatili smisel narodne vzgoje in njenih zahtev.

Vemo, da je uresničenje takšne organizacije še naloga bodočnosti, ali verujemo tudi v to, da ta bodočnost ni več daleč in da mora priti.

Narodni vzgojni svet postane nekoč osrednji organ doslej razkropljenih, nezdruženih in

*) O mislih tega članka bi se dalo debatirati. Toda mnogo večjo važnost od besede ima dejanje. Ker je sestavek v zvezi s predavalno akcijo naših tovarišev v gorah, ima tem večjo vrednost in ga tem raje priobčimo, ne glede na razvijanje misli. Ur.

neenotno in neenako intenzivno delujočih vzgojnih organizacij.

Predepa pa bode tako občno in pravilno razumljen pomen narodne vzgoje, kakor si želimo, moramo zanj učitelji sami prvi vzplamteti ter dejansko in propagatorno delovati.

Naše prvo izvenšolsko delo bodi posvečeno predavalnim krožkom, katerih namen je širjenje prosvete med narodom. Vsako večje okrožje imej svoj predavalni krožek, ki naj združuje ondoto inteligenco v delu za narod.

Misel, o prirejanju ljudskih predavanj nikakor ni nova. Taka predavanja so bila in so v navadi pri vseh izobraženih narodih, in znano je, da imajo ravno takozvani ljudski večeri mnogo zaslug za širjenje prosvete med širše ljudske mase.

Pri nas so bila pred vojno taka ljudska predavanja že precej v navadi; žal, da so se vršila ista večinoma iz strankarskih nagibov. Toda, kljub temu moramo prepoznati, da so obrodila mnogo dobrega sadu.

Govoriti na dolgo in široko o važnosti in pomenu ljudskih predavanj skoraj ni potrebno, ker vsak iz med nas to že ve, in srčno želi, da bi se ista kmalu uvedla in udomačila povsod. Podati pa želim nekoliko namigljajev, o čem bi nam bilo posebno govoriti pri teh ljudskih predavanjih.

(Dalje.)

Pismo upokojenega tovariša

...Marsikdo bi rekel, zakaj si upokojeno učitelstvo samo kaj ne pomaga s tem, da si na en ali drugi način k penziji toliko prisluži, da bodo prejemki zadoščali za vzdrževanje eksistence. Jaz sam sem bil ob času upokojenja deloma tega mnenja, pozneje sem pa izprevidel, da si upokojeni učitelji in učiteljice ne morejo k penziji toliko prislužiti, kolikor nujno potrebujejo za dostojno eksistenco. Nekateri so popolnoma izrabljeni in za delo nesposobni, drugi, ki so ohranili delavno moč in energijo ter so še zdravi, po 60. letu ne morejo doseči sprejema v službo, ki se primerno plačuje. Mnogi uradi celo po 40. starostnem letu ne sprejemajo prosilcev v službo. Poleg tega uradiške organizacije strogo pazijo, da uradi ne sprejemajo starejših v službo na škodo mlajšim, ki so že več let, da, od mladeniške dobe pri dotičnem delu in že mehanično izurjeni. Vedejo se mlajši proti starejšim, na nižji stopnji stoječim tovarišem odurno, neprijateljsko, ker jih smatrajo za nevšečne vrinjence, ki motijo njih napredovanje v plači, e delajo za znižano plačo. Za samostalno podjetje je pa treba prakse, lokala in glavniče, česar upokojenec nima. Tako smo upokojenci vsi skupaj navezani na penzijo, ki bi morala biti toliko, da bi bila enaka prejemkom aktivnih učiteljev (učiteljic) z dotičnim številom službenih let.

Življenjske potrebščine so se podražile od 5 od 10 krat, pokojnine pa so ostale kakor v dobi ugodne denarne valute. Iz te revščine se reši samo oni, ki je še zmožen za službo in prosi za reaktiviranje, če ga doseže...

Tako pismo tovariša v pokoju, ki dobiva zase in za rodbino polno pokojnino mesečnih 389 L 66 st.! Kaj naj rečemo? Ali naj prosimo usmiljenja za ljudi, ki nimajo, kamor bi glavo položili po tolikih letih težkega dela? Ali naj zahtevamo, da ukrenejo kaj zanje? Ali naj protestiramo, ker jih merodajni faktorji z mirno vestjo pustijo, naj propadejo kakor berač na cesti?

Pesem je vedno ista! Niso sami naši upokojeni tovariši, ki jim je tak delež na večer življenja, nič solnčnejši večer od dolgih mračnih let, ki so jih preživeli — mnogo jih je, ki so enako bedni, ki so deklasirani brez lastne krivde! Človeška družba, taka družba, kakršno je pač ustvarilo zgodovinsko razdobje, ki v njem živimo, jih je izžela, jim je izropala moč in jih potem zavrgla kakor izrabljen stroj, od katerega ni več pričakovati profita. Kakor želimo tovarišem pomoči v njih bedi, vendar vemo, da z vsem pritiskom javnega mnenja ne bodo našli pravice. S poboljški bodo odpravili, z Lazarjevimi drobtinčami, taki jih bodo odpravili, ki sede pri polnih mizah. Krivica pa bo ostala in bo govorila in še drugi bodo prišli, ki je bodo obilno, preobilno deležni...

VICE ORLJAK:

Nešto o pevanju u pučkoj školi

Na 6. stupnju naučit će deca sve tonove jedne oktave. Koje je osnovni ton ove oktave, odvisi to od dečjeg grla dotične škole. Poznato je naime, da podneblje, način života i hrana silno deluje na oblik i boju glasa (grla), pak štoga u svakome kraju nije ista visina i dubljina glasa u dece. Mislim, ne ću pogrešiti, da naravni glas naše dece stoji u okviru oktave c—c. Samo vrlo malo dece može glas niže zapevati, a devojčice dva glasa više (do e). — U tri niža godišta moći će deca pevati popevke opsega d—h. Bit će za to dužnost učitelja, da sve popevke što će u školi pevati, prenese u ovaj tonski red.

Na ovom 6. stupnju vežbe ostaju iste. Vežbanje novog osmog tona. Pevanje c—dura, g—dura, f—dura = lestvice a možda i e—dura. Pevanje celih, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$ nota, — sve uz taktovanje. Pevanje i pogodjanje sviju intervala, a sada i oktave.

Veoma je poučno i svrsishodno pevanje četverglasnog akorda, t. j. 1., 3., 5. i 8. glasa lestvice u više spomenutim durima.

Nekoje pesme ovog stupnja: Grize momak jabuko — Mladi glazbari — Leti pčela malena — — —

Učitelj će korak dalje i poduzeti vežbe i melodije u okviru 9, 10, 11 tonova. Rekoh već, da se grleni registar naše istarske dece kreća u opsegu jedne oktave (c—c, d—d), ali ipak bit će u školi dece, što će moći pevati popevke šireg grlenog registra. Tonove preniške ili previsuke nek pevaju samo ona deca, koja to mogu bez naprezanja i »vikanja«. — Siliti svu decu da pevaju prenisko ili previsoko ne valja, pošto bi time lasno izgubili svoj jedar, bistar glas. Učenike ipak valja navikovati, da pevaju melodije, što se kreću preko grlenog registra. Prekrupne tonove nemojmo siliti da pevaju; za presitno pevanje uvežbat će se decu da pevaju t. zv. fis—glasom t. j. poništenim prigušenim grlom.

Mi imademo nekoliko školskih, narodnih popevaka opsega od 9 glasova, ali ja ih ne poznam šireg opsega. Pokojna carevka kretala se u opsegu od 11 tonova. Na ovome poslednjem stupnju ne će učitelj sasna opustiti vežbe za pogodjanje glasova, ipak će pevati sekunde od najkrupnijeg do najsitnijeg tona i obratno, da se navikava učenikovo grlo na naglo preloženje s niskih glasova na više.

Iza ovog stupnja učitelju se pruža široko polje, da nauči učenike popevke svakog gradiva i opsega.

Preporuča se odobriti i takove pesme i najbolje već naučene, koje će pevati sitnim i krupnim grlom izmenice u svrhu, da im se grlo uvežba u visoku i nisku pevanje.

Pevanje iste popevke sad visoko, onda nisko vrlo povoljno deluje na dete, te ga unapreduje u pevanju. Ali tu valja da učitelj znade popevku transponovati, naime preneti ju iz jednog premeta (Tonart) u drugi. Ne valja posao u toj neprilici nategnuti ili popustiti žice na guslama, pa svirati (pratiti) pesmu neprenešeno. Gusle se vazda udese (uglase) pomoću glazbene viljuške.

Spomenuh već, da nam valja u školi gojiti i dvoglasno pevanje. Kada valja započeti? Držim da se to može tek u 4. godištu, ali tu je merodavna glazbena nadarenost dece i učitelja. Netom većina dece umije skladno pevati uzete pesme istozvučno, može se preći na dvozvučno pazeći, da se počima od najlakšega i najjednostavnega napeva. Za dvoglasno pevanje uzet ćemo za to lake i takove popevke, čije sekund (alt) prati usporedno melodiju (sopran) u čistim tercama. Za ovakovo pevanje nisu podesne popevke, koji se se tu i tamo odalečuju od dotičnog dura njezinog pomoću povisilica ili ponizilica. Koje dete dakle peva pravilno popevku (melodiju), znati će pevati i njezin alt (pratnju) uz malu pripomoć učiteljeva grla i njegova glazbila. Učitelj prednjači. Pevati će sad dionicu soprana (1. tenora) uz pratnju gusala alta (2. tenora), i obratno. — Pozvat će zatim najbolje u školi pevače, da pevaju u dva grla u učiteljevu pripomoć grla i gusala; ali valja da nastoji, da se deca naviknu i osokole sama pevati bez ičije pomoći.

(Svršetak)

IZ ORGANIZACIJE

POZIV UČITELJSTVU NA NAROČBO »ŠOL. MATICE«. Društveni blagajniki naj poberejo ob mesecu naročnino za »Šol. Matico«; letnik 1921. Nabrani denar in imenik naročnikov naj pošljejo vodstvu »Zveze« Trst, sv. Ivan 950. Naročnina L. 8.—

Z novim šolskim letom je več mladih tovarišev in tovarišic stopilo prvič v šolo, da začnejo težko, živce rahljajoče delo, ki nam daja mnogo več notranjega zadoščanja in javnega priznanja kot kruha in koristi. Pozdravljamo jih! Pozdravljamo kot novice, polne mladostnega navdušenja in svežih sil, ki stopajo v ogromno armado, borečo se na vseh štirih straneh sveta za boljše življenje, za boljši dan! Nečemo jim kazati ovir, ki jim bodo prišle na pot in ki jih bo hotela preleteti njih mladost s perotmi, nečemo jim praviti, kako se bo njih energija topila kakor vosek v ognju tekem dolgih let borbe za obstanek. Vse to bo stopalo samo pred nje, kakor se bo odgrinjala zavesa življenja. Le eno, prijatelji: delajte in ne obupajte! Resnice iščite! Resnice iščite na vseh svojih poteh in borite se zanjo, da boste na večer, ko vam delati več ne bo mogoče, zrlji z mirnim, svetlim očesom nazaj, na dolgo pot, ki ste jo prehodili — sebi in drugim v rešenje!

Seja novega upravnega odbora Zveze se je vršila 13. t. m. Če uredništvo dobi poročilo o njej, ga priobči v številki 1. novembra t. l.

Sežansko učiteljsko društvo bo zborovalo 3. novembra t. l. ob 11. uri v Sežani. Zabavljanje na račun onih, ki v organizaciji delajo, ni nikakršna opravilca za take, ki raje komodno žde doma in poznajo društvo zgolj v potrebah!

Goriško in tolminsko učiteljsko društvo sta zborovali dne 6. t. m. Prosimo nemudnega izčrpnega poročila, da čas sklepov ne prehitijo! Učiteljska zborovanja so zadeva vse organizacije!

Ob odhodu iz Trsta je poslal naš bivši nadzornik našemu predsedniku g. I. Danu sledeče pismo: Dragi predsednik! Po odredbi N. E. naučnega ministra, mi je bilo poverjeno, kakor znano, s 1. septembrom nadzorstvo slovenskih in hrvatskih šol koperskega in sežanskega političnega okraja.

Vsled tega ukrepa preneha moje nadzorniško poslovanje na Vaših šolah v spodnji in zgornji okolici Trsta.

Moja želja je bila sestati se z Vami, da bi se mogel bratsko od Vas posloviti, a uverjen sem, da v to bi se mi ne nudila prilika tako zlahka. Zato se obračam na Te, dragi predsednik in prijatelj, da blagovoliš sporočiti v mojem imenu vsem svoječasnemu podrejenim mi gospodom voditeljem in vsemu učiteljstvu, kako težka mi je ločitev, povzročena po službenih dolžnostih in da jim izraziš mojo srčno zahvalo za prijazno sodelovanje pri moji ne baš lahki nalogi, katero sem skušal vedno vestno izpolnjevati.

S prošnjo, da mi ohranite tudi v bodoče Svojo naklonjenost in prijateljstvo, zagotavljam Vas, da mi bodo slovanske šole tudi v novih okrajih pri srcu in da hočem biti učiteljem odkrit tovariš, pozdravljam Vas bratsko vse in ostanem Vaš najudanejši Craizer Anton.

(Radi priobčujemo to in obenem upamo, da bo g. nadzornik uredil nesrečno zadevo tov. Hreščaka na zadovoljiv, pravičen način. Op. ured.)

ŠOLSKE VESTI.

Ukinjenje nekaterih razredov okoličanskih ljudskih šol in odpust nastavljenih suplentov. S tekočim šolskim letom so bile nekatere okoličanske ljudske šole skrčene na več razredov. Posledica temu pa je bila tudi, da so bili vsi učitelji supletenti, ki so poučevali na omenjenih razredih, odpuščeni iz službe. Iz katerega vzroka so bile okoličanske šole skrčene, nam ni znano. Ker stoji magistratne finance zelo slabo, bi se nam vrinilo mnenje, da so bile slovanske okoličanske šole prizadete iz tega vzroka. Z druge strani pa pobija to mnenje dejstvo, da nastavlja baš v tekočem letu magistrat na okoličanskih šolah učitelje-specijaliste za italijansčino. Torej bi sledilo iz tega, da ne gre za prihranitev par tisočev lir na mesec, ampak da tiči vzrok vse kje drugod. Ne bomo razpravljali o tem, ker bi le ponavljali stare tožbe in »spovedovali« oblasti starih grehov. Otroci odpuščeni razredov preidejo v one še nadalje obstoječe. Kakšni bodo ti, že itak prenapolnjeni in kako bodo v soglasju s pedagoškimi in zdravstvenimi predpisi in načeli, prepuščamo v razsodbo javnosti, v premislek odgovornim. Ako bi res šlo tem odgovornim za blagor in izobrazbo slovenskih okoličanskih otrok, ki gotovo primerjali uspeh učitelja pri normalnem številu otrok ter onega pri prenapolnjenem razredu. Učitelji supletenti, ki so bili odpuščeni, so vsi usposobljeni za poučevanje italijansčine. Cemu tedaj nastavljanje učiteljev-specijalistov, ki ne poznajo materinščine otrok in gotovo ne morejo nikdar doseči onega uspeha, ki ga doseže slovenski učitelj. Pa prepričani smo, da gre gospodom činiteljem ravno za nasprotno! — Učitelji-supletenti so bili odpuščeni šele po pričetku šolskega leta ter s tem tudi po pričetku meznega meseca.

Po poselski postavi bi jim pritakala plača za začetni službeni mesec. A magistrat tega ne ve! Peti dan pouka so šele naznanili učitelju-supletentu po šolskem vodstvu: N. N. je odpuščena iz službe, ker se njegov razred opusti. In to peti dan pouka, zvečer! Nehote se nam vsiljuje vprašanje: Ali ni bilo mogoče naznaniti tega odpuščencem osem dni prej, da ne bi zaman hodili od doma na službeno mesto?! Prosimo in zahtevamo, da poklicna oblast zadevo preišče. Zahtevamo, da se nam izplača plača za tekoči mesec ki smo ga nastopili. Ne zahtevamo nič več, kakor bi zahtevala najzadnja služkinja, ki ji je gospodar odpovedal 5. dan meseca. Ako nam pa magistrat tega ne ugodí, tedaj žali vse učiteljstvo, ker ga smatra za nižjega kakor navadne svoje sluge. Pričakujemo takojšnjih ukrepov.

Pouk italijansčine po šolah s slovenskim in hrvatskim jezikom stopa v akuten stadij. Urediti se misli po načrtih, ki prav lahko nastanejo pri zeleni mizi, ki so pa daleč — recimo tako — od potreb praktičnega življenja. Učiteljstvo se je v stvari že ponovno izjavilo, posebno pri zadnjih okrajnih konferencah, pa je najbrže govorilo v veter. Tudi »U. l.« je že pisal o pouku italijansčine. Če kdaj, je danes potrebno, da se govori o tej zadevi, saj imamo nekoliko izkušenj, morda po vseh šolskih okrajih, imamo uspehov in neuspehov in marsikdo med nami bi znal kaj povedati. Poklicani naprej, da se resno in stvarno pomenimo!

Okrajni šolski sveti so se tam okrog novega leta spopolnili z občudovanja vredno naglico, tako nekako v tempu »fugače briosa«, da bi bila brzina kmalu nespodobna za častitljivega svetnika vesoljnih uradov in instanc. Učiteljstvo je moralo ponekod kar z referendumom izraziti svoje želje, da bi okrajni šolski sveti pač čimprej pregledali kupe šolskega nereda in dolgovi iz časov vojne in veselega vojaškega upravljanja. Potem pa se je naenkrat ustavilo, kakor bi padel težek kamen v stroj. Ponekod, pravijo, menda še nekaj hrešči, drugod pa ne more in ne more naprej. Čisto razumljivo: kolikor je bilo kolesje tam ob novem letu prenašlo, toliko mora pozneje počivati! Saj že nauk o energetiki tako odloča! Vprašanje šolske samouprave je pa tudi tako važno, da zahteva posebno temeljitega študija; zato je bila ona lanska naglica že kar nevarna, vsaj v nekaterih okrajih! Kakor se čuje, bo treba rešiti ponekod še marsikaj kočljivega. Zaenkrat se študira ali imajo ljudje, ki nosijo davčna bremena, govoriti kaj v zadevah šole, ali nimajo prav nič odpirati ust.

Definitivna nameščenja v goriškem okraju: Ajdovščina Feigel Ivan, Štandrež Orel Rihard, Bate Winkler Alfred, Batuje Černigoj St., Bukovica Nemeč Peter, Bratuž Davorina, Cerovo Brezavšček, Cepovan Kofol Cyril, Deskle Novak Jakob, Dornberg Vodopivec A., Števerjan Mlekuž Zora, Srebrnič Karla, Grgar Vuča Alojz, Gojače Podgornik, Gor. Polje-Ložice Vendramin, Lokovec Paljk Leopold, Ločnik Stochel, Miran Vižin, Opatjeselo Malič, Pevma Reja Leopold, Fajgelj Cecilija, Št. Peter Koršič Vladimir, Jug Marija, Podgora it. Brancovig, Podsabotin Radinja, Prvačina Zorn Fran, Tušar Ant., Kuntih Mat., Rihenberg Mikuluž, Ročinj Arrigler, Solkan Zorn, König, Lavrenčič, Savodnje Zajc, S. Tomaž Vodopivec, Vogersko Gornjup, Lapanje.

Premeščenja: Bandelj Vincenc iz Šmartnega v Rihenberg, Brunat Ivan iz Mirna v Kanal, Čubej Marija v Renče, Ferlat Lada iz Vogerskega v Rupo, Furlan Marija iz Vrtojbe v Vitovlje, Ipavec Franc iz Gorenjpolja v Banjšice, Križman Gabrijela iz Renč v Šempas, Lasič Franc iz Gojač v Šmarje, Ličen Teodora iz Vitovlj v Černice, Lipovč Peter iz Opatjesela v Miren, Nanut Josip iz Višnjevika v Plave, Nanut Viljem iz Kanala v Sv. Križ, Pavlica Rafaela iz Dornberga v Dol, Ajdovščina, Pelicon Franc iz Bilj v Vrtovin, Persič Alojzija iz Prvačine v Vrh, Kanal, Persič Vladimir iz Trnovega v Otlico, Podgornik Pavla iz Podgore v Smartno, Rümmler Gizela iz Kozane v Dol, Opatjeselo, Soban Josipina iz Kamenj v Vrtojbo, Slokar Ida iz Otlice v Brje, Šinigoj Rozalija iz Rihemberka v Zalošče, Trobec Otilija iz Vrtojbe v Trnovo, Vodopivec Marija iz Dola, Ajdovščina v Kamnje, Zgonik Viktor iz Skrilj v Kojško.

Nova nameščenja: Kerkoč Anton v Kal, Hmelak Pavla v Kal, Skolaris Josip Kozana, Cotič Josip Opatjeselo, Černe Ljudmila Grgar, Ceschia Tosca Ločnik, Droč Anton Skrilje, Kavš Ana Renče, Kramer Franc Višnjevik, Mučič Anton Trnovo, Voglerji, Bajt Franc Podgora, Perco Gemma Ločnik, Grešič Marija za italijansčino, Makuc Eliza Vrtojba (pridejlena Šol. »Domu«), Boltar Solkan, Reščič Olga Grgar, Zejn Ozeljan.

Poročanje »Edinosti«. »Edinost« je prinesla dne 18. sept. t. l. poročilo o delegacijskem zborovanju naše Zveze v Vipavi. Okrog dvajset vrstic, tako-le na hitro, da se informira naša javnost o zborovanju samem na sebi, v toliko, da kot dnevnik zadosti svoji kronistični dolžnosti. Do tu bi bilo vse prav in dobro, ker hočemo sponzirati, da misli »Edinost« pozneje, ko izide v našem listu podrobno poročilo, našo javnost, ki se gotovo zanima za vprašanja, s katerimi se bavi njeno učiteljstvo, podrobnejše seznaniti. Toda nekaj nas pri tem moti. »Edinost« se

ni omejila v svoji notici zgolj na poročanje, ampak je prešla takoj v meritorno oceno. Jako kratko sicer — obsega namreč samo dve vrstici — zato pa toliko bolj krepko. Ugotovila je sledeče dejstvo: »G. Hreščak je žal pokazal, da našega položaja in naših razmer ne razume.« Tako torej; da bo namreč slovenska javnost vedela, da bo dobro informirana. Vsakdo, ki čita to-le notico, si bo predstavljal vso zadevo nekako tako-le: Naše učiteljstvo je zborovalo, shod je bil precej živahen, kajti debatiralo se je mnogo, vse učiteljstvo je pokazalo, da se zaveda svoje naloge in položaja, le neki Hreščak, kot se bere, žal ne razume naših razmer. Čudno, da se dobi celo med učiteljstvom mož, ki nima pojma o našem položaju, katerega razume danes pri nas že vsak otrok. Sicer pa se dobe povsod ljudje, ki žive z glavo v vreči; dobro, da je med učiteljstvom samo eden, ki je tako neumen. Pika!

To je dosegla »Edinost« s svojim poročilom. Vprašamo »Edinost« samo tole: Ali je hotela to doseči in izpostaviti ravno Hreščaka v javen zasmeh kot najneumnejšega, ali če hočete, najbolj naivnega izmed vsega učiteljstva, ali so jo vodili pri tem res stvarni razlogi? V enem ali drugem slučaju je dolžna svojo kritiko motivirati. To hočemo čakati, ker nočemo verjeti, da bi hotela delati enemu izmed naših tovarišev namenoma krivico. Povrnemo se k stvari po njeni motivaciji.

Književnost in umetnost

Socialna Matica društva »Ljudski Oder« v Trstu je izdala glede svojih publikacij ta-le letak:

Prestali smo veliko vojno, ki je utrgala plaz političnega, gospodarskega in kulturnega prevratka med nami in širom sveta, prestali bomo bedni poskus preventivne protirevolucije, ki hoče ustaviti pohod dela in njegovih pravic, zabraniti vstajenje ljudstva iz noči in brezpravnosti. Izpod nenravnih sil kapitala se tržemo sužnji, da preobrazimo življenje po svojih kulturnih vzorih.

In čas je, da mislimo — vse sredi borbe — na svoje kulturne potrebe. Ne varjamo se, meščanska država, v kateri moramo živeti, nam ne bo nikdar dovolila polnega duhovnega občestva s kulturnimi delavci onstran meja. Res je, da gredo misli preko najvišjih zidov in stolpov, ali res je tudi, da bo ostalo našemu ljudstvu tuje mnogokaj, kar je njegova last: večji del književnega in znanstvenega snovanja njegovih najboljših duhov, idejno valovanje in iskane resnice, živi izraz človekovega stvarnega življenja, stisk njegove duše in širokih borb družbe. Resnica je, da smo prepuščeni sami sebi, zato se moramo navaditi živeti sami zase, sami iz svojih moči. Iščimo odrešenja v delu, v delu rok in v delu duha, ki gre kakor luč pred človekom.

Danes umira kapitalistična Evropa. Trhli zapad, ki je živel dolgo stoletje od trojnega gesla buržuazne enakosti in buržuaznega bratstva, ni mogel le ene teh besed priliti v živo dejstvo v pogledu celokupnosti. Vsa njegova nemoč se kaže v ogromni krizi teh dni. Nrnemenu propadanju sledi telesno izumiranje, ves sijaj novodobne kulture, vse zmago-slavje modernega napredka se razgalja kot lažikultura, kot nesreča modernega človeka. Jasno je, da velja tudi za življenje družbe zakon o stvaritvi, presnavljanju in umiranju. Spoznanje prihaja, da bomo moral človek na nova pota, da bo moral iskati pre- rojenja v vesti, brez katerega je mrtev ves današnji sijaj. Vse silno gibanje, ki se je polastilo sveta, vsega njegovega političnega, gospodarskega in kulturnega življenja naših dni, je opredeljeno z nezadno besedo o nravnem prepodu. Kam stremi, kaj nam bo prineslo, kdo more vedeti? Samo to je videti na dnu prenavljanja, da se prebija skozi jekleno plast državnega in družabnega življenja krepko zdravje širokih množic večno mladega, neskvarjenega kmetskega in delavskega ljudstva.

In s tem tokom moramo dalje. S svojimi skromnimi moči snujemo »Socialno Matico Ljudskega Odra«, ki bo izdala po novem letu 1922. troje knjig leposlovne in znanstvene vsebine. Vabimo naše kulturne delavce, da prispevajo s članki, vse one pa, ki so prepričani o veliki vrednosti dobre slovenske knjige, prosimo, da nam pomagajo pri nabiranju članov. Članarina bo 10 L za vse tri knjige, o katerih bomo še podrobneje poročali.

»Socialna Matica« razpošilja ob enem s temi okrožnicami bloke za vpisovanje naročnikov. Te bloke dobijo vsi naši zaupniki po vsej Julijski Benečiji in v inozemstvu. Naslove teh naših zaupnikov bomo priobčili svoječasno v »Delu«. Naše somišljenike in prijatelje tega društva prosimo, da kolikor mogoče požurijo z vpisovanjem naročnine, ker po številu vpisanih se bo ravnala količina našega izdaja. Naročnina se bo pobirala do konca oktobra t. l., ki naj se takoj odpošlje s kopijami blokov na naslov: Matko Lovko, Trst, ulica Gatteri 36.

Na ta naslov se je obračati za dobavo blokov, kdor jih želi, in sploh za vsa pojasnila glede »Socialne Matice Ljudskega Odra«.

»Navodila za diletanski oder« od Skrbinska in »Lepa maska« od Navinška, ki sta prav primerni knjigi za diletantske odre, izideta te dni v Ljubljani.

Izšla je obširna Dantejeva številka »Mladike« z mnogimi članki in slikami o Danteju.